

O‘QUVCHILAR BADIY-ESTETIK TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA MUSIQA SAN’ATINING O‘RNI

Xoshimova Diyora Zokirjon qiz
Namangan davlat pedagogika instituti
Musiqqa ta’limi va san’at 1 bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘quvchilarda estetik didni shakllantirish jarayonida musiqashunoslik fanining o‘rni yoritilgan. Maqolada estetik did tushunchasining mohiyati, uning shaxs ma’naviy kamolotidagi ahamiyati hamda musiqashunoslikning tarbiyaviy imkoniyatlari tahlil etilgan. Shuningdek, musiqaning shaxs ruhiyati, tafakkuri va axloqiy qarashlariga ta’siri haqida ilmiy asoslangan fikrlar keltiriladi. Muallif musiqashunoslikni o‘qitish jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan, interaktiv metodlardan va milliy hamda jahon musiqasi namunalaridan foydalanishning samarali yo‘llarini ko‘rsatib o‘tadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, musiqashunoslik fani talabalarning nafaqat estetik didini, balki ularning ma’naviy, hissiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishda muhim omil ekanligi isbotlanadi.

Kalit so‘zlar: estetik did, musiqashunoslik, pedagogika, estetik tarbiya, ma’naviy kamolot, musiqiy tafakkur, san’at ta’limi.

Bugungi globallashuv va raqamli axborot asrida yosh avlodning ma’naviy barkamolligini ta’minlash, ularda estetik did va go‘zallikka bo‘lgan ongli munosabatni shakllantirish ta’lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri sanaladi²⁴. Estetik tarbiya shaxsning nafaqat san’at asarlaridan zavq olish, balki ularni tahlil qilish, anglash va hayotda go‘zallik mezonlari asosida faoliyat yuritish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu jarayonda musiqashunoslik fani alohida pedagogik ahamiyat kasb etadi. Chunki musiqashunoslik nafaqat musiqani o‘rgatadi, balki uning badiiy va ma’naviy mazmunini tahlil etish orqali talabalarning estetik didini yuksaltiradi. Oliy ta’lim muassasalarida musiqashunoslikni o‘qitish jarayoni — bu talabalarda musiqiy tafakkur, hissiy sezgirlik, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglash, musiqiy idrok madaniyatini rivojlantirishga xizmat qiladigan murakkab pedagogik jarayondir. Shu boisdan musiqashunoslik estetik tarbiyaning samarali vositasi sifatida talabalarning ma’naviy olamini boyitadi, ularni badiiy fikrlashga, musiqiy merosni qadrlashga o‘rgatadi.

Estetik did — bu insonning go‘zallikni anglash, baholash va yaratish qobiliyatidir. Talabalik davri inson hayotining ijodiy faol va ma’naviy shakllanish davri hisoblanadi. Shu bois, estetik didni shakllantirish bu bosqichda ayniqsa muhimdir. Estetik tarbiya shaxsning dunyoqarashi, hayotiy pozitsiyasi, hissiy

²⁴ □ Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008

madaniyati va ijodiy tafakkurini belgilaydi. Pedagogik nuqtai nazardan, estetik tarbiya faqat san’at asarlarini o’rganish bilangina cheklanmay, balki talabaning ichki dunyosini, ma’naviy ehtiyojlarini boyitish, hayotga nisbatan go’zal munosabatni shakllantirishga yo’naltirilgan bo’lishi kerak. Shu jihatdan musiqashunoslikning imkoniyatlari nihoyatda kengdir.²⁵

Musiqashunoslik fani talabalarga musiqaning badiiy mohiyatini, ifoda vositalarini, tarixiy rivojlanish bosqichlarini, janr va shakllar xilma-xilligini o’rgatadi. Musiqiy tahlil jarayonida talaba nafaqat eshitish, balki his etish, anglash, baholash va tahlil qilish qobiliyatiga ega bo’ladi. Bu esa uning estetik tafakkurini rivojlantiradi. Musiqashunoslik darslarida o’qituvchining pedagogik mahorati juda muhim. Dars jarayonida talabalarga musiqani tinglash madaniyatini o’rgatish, asar mazmunini tahlil qilish, muallifning badiiy niyatini tushuntirish, milliy va jahon musiqasi o’rtasidagi o’zaro bog’liqlikni ko’rsatish estetik didni shakllantirishda katta rol o’ynaydi.

Zamonaviy ta’limda interaktiv metodlardan — musiqiy muloqot, tahliliy bahslar, video-audio materiallar asosida tahlil, ijodiy topshiriqlar, hamda musiqiy loyihalar tashkil etish kabi yondashuvlar samarali natija beradi. Bu usullar talabalarining mustaqil fikrlash, estetik qaror qabul qilish va badiiy baholash kompetensiyasini oshiradi. Musiqa inson ruhiyatiga bevosita ta’sir etuvchi eng nozik san’at turidir. U insonda samimiylik, mehr, orzular va oriyat tuyg’ularini uyg’otadi. Talabalar milliy musiqa merosi bilan tanishgan sari o’z xalqining madaniy ildizlarini chuqurroq anglaydi, vatanparvarlik, milliy iftixor va madaniy o’zlik tuyg’ulari shakllanadi.

Jahon musiqasini o’rganish esa ularning badiiy dunyoqarashini kengaytiradi, madaniyatlararo muloqotga tayyorlaydi. Shu bois, musiqashunoslik talabalarda nafaqat estetik didni, balki ma’naviy barkamollikni, tolerantlik va ijodiy fikrlashni ham rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, musiqashunoslik fani talabalarda estetik didni shakllantirishda beqiyos pedagogik ahamiyatga ega. Bu fan orqali talabalar go’zallikni nafaqat his qiladi, balki uni tahlil qiladi, anglaydi va hayotida qo’llay oladi. Musiqa orqali ularning ma’naviy olami boyiydi, hissiy sezgirliги kuchayadi, ijodiy salohiyati rivojlanadi. Shunday ekan, oliy ta’lim muassasalarida musiqashunoslik fanini o’qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo’llash, milliy va jahon musiqasi namunalaridan keng foydalanish, talabalarining estetik didini shakllantirishga yo’naltirilgan ijodiy muhitni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi. Musiqa — bu insoniyatni birlashtiruvchi, ruhni poklovchi, go’zallikka yo’naltiruvchi kuchdir. Shu bois, musiqashunoslikni ta’lim-tarbiyaning markaziy

²⁵ Ziyomhammadov B. *Musiqiy estetik tarbiya asoslari*. – Toshkent: O’qituvchi, 2015

komponentlaridan biri sifatida rivojlantirish — ma’naviy barkamol, estetik jihatdan yetuk avlodni tarbiyalashning eng samarali yo‘lidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MILLIY MUSIQA–XALQ MADANIYATINING MA’NAVIY KO ‘ZGUSI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 8(10), 107-109.
2. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MUSIQA O ‘QITUVCHILAR DARSLARDA ILG ‘OR TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH KO ‘NIKMALARI. *SO ‘NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 8(9), 90-94.
3. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MUSIQA SAVODXONLIGI TUSHUNCHASI. *FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES*, 3(36), 220-224.
4. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). INNOVATION TEXNOLOGIYALAR TUSHUNCHASI. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(32), 87-91.
5. Qodir o‘g‘li, M. S. (2024). INNOVATION TEXNOLOGIYALAR VA ULARNING MUSIQA TA’LIMIDA QO‘LLANILISHI. *SCIENTIFIC ASPECTS AND TRENDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC RESEARCH*, 3(28), 68-71.
6. Qodir o‘g‘li, M. S. (2025). MILLIY MUSIQA–XALQ MADANIYATINING MA’NAVIY KO ‘ZGUSI. *JOURNAL OF INNOVATIONS IN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL RESEARCH*, 8(10), 107-109.
7. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
8. Gaziyeu, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
9. Gaziyeu, J. J., & Toshmatov, G. O. (2021). Acts credit module system and its implementation activities in higher educational process. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(9), 467-472.
10. Gaziyeu, J. J., & Aliyeva, N. R. (2021). Dmitriy dmitrievich shostakovich life and work. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 10(10), 1181-1185.
11. Joraxanovich, G. J. (2023). Psychological Factors Of Musical Education. *JournalNX*, 9(11), 8-10.
12. Botirkhanovich, S. B. (2024). The Structure of Kashkar Rubab, And Methods of Their Execution. *CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN*, 5(1), 19-22.
13. Shokirkhonov, B. (2026, February). DEVELOPMENT OF STUDENTS’PERFORMING AND MUSICAL ABILITIES THROUGH INSTRUMENTS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 77-79).
14. Botirxonovich, S. B. (2025). MUSIQA NAZARIYASI FANIDAN TALABALARNING MUSTAQIL TA’LIMINI TASHKIL ETISH METODIKASI. *FARS International Journal of Education, Social Science & Humanities.*, 13(7), 139-150.

15. Toshmatov, G. U. O. (2026). Musiqa ta’limi jarayonida sun’iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. *Science and Education*, 7(2), 195-201.
16. Тошматов, Г., & Турдалиева, О. (2023). ТАЛАБАЛАРНИ МУСТАҚИЛ ИШЛАШГА ҚИЗИҚТИРИШ ОМИЛЛАРИ. Универсальная индексная библиотека Евразийского журнала академических исследований, 3(6), 162-166.
17. Olimjonovich, T. G., & Komiljanovna, D. G. (2022). The Importance of the Festival “East Songs” in the Introduction and Development of National Classical Music of the Peoples of the East. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 3(6), 195-199.
18. Abduraimov, S. (2024). METHODS OF USING PRACTICAL METHODS IN MUSIC CULTURE LESSONS IN HIGH SCHOOLS. *Решение социальных проблем в управлении и экономике*, 3(6), 22-25.
19. Abduraimov, S. Z. (2024). MUSIQA TO ‘GARAKLARI ASOSIDA O ‘QUVCHILARDA MILLIY RUHIYAT TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH USULLARI. *Inter education & global study*, (5 (1)), 44-51.
20. Erdonov, S. B., Maxmudov, A. V., Abduraimov, O. S., Allamurotov, A. L., Mavlanov, B. J., & Mamatkasimov, O. T. (2023). On Reserves of Hippophae rhamnoides L. Fruit on the Territory of the Zarafshan National Nature Park of Uzbekistan. *American Journal of Plant Sciences*, 14, 946-954.
21. Asrakulova, A. (2025). ECONOMIC VIEWS OF ABU NASR FORABI. *Инновационные исследования в науке*, 4(2), 65-68.
22. Nabieva, A. A. (2025). ECONOMIC THOUGHTS OF YUSUF KHOS KHOJIB. *Web of Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research*, 3(2), 212-214.
23. Asrakulova, A. (2025, February). HISTORICAL-PHILOSOPHICAL AND PUBLIC ADMINISTRATION ISSUES IN NIZAMULMULK’S “SIYOSATNOMA”. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 4, No. 2, pp. 85-88).
24. Jurayeva, G. (2025). TALABALARNING O‘ZBEK XALQ CHOLG‘ULARIDA IJROCHILIK MAHORATLARINI OSHIRISHDA USTOZ-SHOGIRD AN‘ANALARINING O‘RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 535-538.
25. Jurayeva, G. (2024). MUSIQA FANIDA XALQ CHOLG‘ULARINI O‘RGATISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH. *Universal Science Perspectives International Scientific Practical Journal*, 1(1).
26. Jo‘Rayeva, G. Z. Q. (2026). STEM yondashuvi asosida musiqa nazariyasi ta’limini rivojlantirish yo‘llari. *Science and Education*, 7(2), 169-174.
27. Akhmedov, B. (2026, February). THE ROLE OF MUSIC IN THE FORMATION OF PERSONALITY. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 72-76).
28. Akhmedov, B. (2026, February). TECHNICAL AND EXPRESSIVE ASPECTS OF THE CONDUCTING APPARATUS. In *International Conference on Social Sciences & Humanities* (Vol. 2, No. 2, pp. 68-71).
29. Ahmedov, B. S. (2026). Umumta’lim maktablari musiqa darslarida musiqa tinglash jarayonining metodik asoslari. *Science and Education*, 7(2), 182-187.
30. Tajiboyev, E. (2025). O ‘ZBEK MILLIY QADRIYATLARINING TARIXIY MEROSI VA ZAMONAVIY JAMIYATDAGI O ‘RNI. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3).
31. Tajiboev, E. (2025). ORGANIZATION OF AN OUT-OF-CLASS MUSIC CLUB IN COMPREHENSIVE SECONDARY SCHOOLS. *Развитие и инновации в науке*, 4(2), 13-16

32. Tajiboyev, E. M. (2026). Scientific and pedagogical foundations of developing the skills of listening to national music in higher education system. *Science and Education*, 7(1), 1038-1043.
33. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). O ‘quvchilarning STEAM ta’lim texnologiyalarini qo ‘llash asosida muammolarni yechish ko ‘nikmalarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(2), 157-161.
34. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqiy mashg ‘ulotlar orqali talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish metodikasi. *Science and Education*, 7(3), 388-391.
35. Usmonjanova, G. A. Q. (2026). Musiqa ta’limida STEM texnologiyalari va milliy musiqa integratsiyasi. *Science and Education*, 7(3), 392-395.
36. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta’limi yo ‘nalishi talabalarida ritmik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari. *Science and Education*, 7(1), 960-965.
37. Odilova, G. (2025). MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA BOLALAR BILAN ISHLASHDA MULOQOT TEXNOLOGIYASIDA. *Universal xalqaro ilmiy jurnal*, 2(4.3), 367-370.
38. Odilova, G. O. (2026). Musiqa ta’limi orqali bolaga emotsional yondashish tendensiyalari. *Science and Education*, 7(2), 162-168.
39. Gaziyeu, J. J. (2021). STYLISTIC FEATURES OF THE WORK OF FRANZ JOSEPH HAYDN. In *АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ* (pp. 215-217).
40. JURAKHONOVICH, G. J., & KARIMBERDIEVICH, R. K. Renewing the System of the Country and the Role and Significance of Art and Culture in Today's New Level of Modernization in Our Life. *JournalNX*, 6(05), 7-9.
41. Joraxanovich, G. J. (2025). XIX ASR OHIRI XX ASR BOSHLARIDA YEVROPADA MUSIQA PSIXOLOGIYASI RIVOJLANISHI. *Научный Импульс*, 4(37), 157-161.
42. Muhammadjon o‘g, O. R. A. (2025, December). RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA PEDAGOGIKA YO ‘NALISHI TALABALARI KREATIV FIKRLASH KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATION METODIKASI. In *Partner conferences of the International Scientific Journal Research Focus* (Vol. 1, No. 1, pp. 1156-1159).
43. Muhammadjon o‘g, O. R. A. (2025). MUSIQA TA’LIMINI BARCHA TALABALAR UCHUN INKLYUZIV TARTIBDA TASHKIL ETISH. “Iqtidorli talabalar ilmiy xabarlari” ilmiy-uslubiy jurnali, 1(2), 3-9.